

Alcohol, drugs, medicijnen (ADM) en werk

Werkend Nederland in 2022

Veel mensen die alcohol of drugs gebruiken doen dat voor de gezelligheid of om te ontspannen. Het gebruik van alcohol en/of drugs brengt ook risico's met zich mee en het kan problemen geven op het werk. Dat geldt zeker als mensen onder invloed aan het werk zijn. Maar ook als ze minder fit zijn omdat zij de avond ervoor hebben gedronken of in het weekend drugs hebben gebruikt. Dit kan vervelende situaties voor medewerkers én werkgevers opleveren. Denk aan onveiligheid, onprettige werksfeer, verzuim en reputatieschade. Verzuim en productieverlies door alcoholgebruik kosten werkgevers naar schatting 1,3 miljard euro per jaar [1]. Sommige bedrijfstakken lopen meer risico op schade door alcohol en drugs dan andere.

Reden genoeg voor werkgevers om eens te kijken naar de cijfers van deze infographic [2] en te onderzoeken of zij zelf aan de slag willen gaan met het opstellen van een preventief ADM-beleid.

Wat valt op

Bijna **17%** van de werkenden **drinkt riskant**. Dit betekent dat ongeveer 17 op de 100 werkenden zo veel of zo vaak drinken dat zij daardoor problemen hebben.

Werkenden **verzuimen** per jaar bijna **2,9 miljoen dagen** door **alcohol**gebruik. Als er verzuimd wordt vanwege alcoholgebruik, is dat gemiddeld 3 dagen per persoon.

Ruim **1 op de 10** werkenden gebruikt **drugs**.

Overmatig en zwaar alcoholgebruik komt vaker voor in de horeca, de bouw en de landbouw. **Drugsgebruik** komt het meest voor onder werknemers in de horeca, de ICT en de zakelijke dienstverlening.

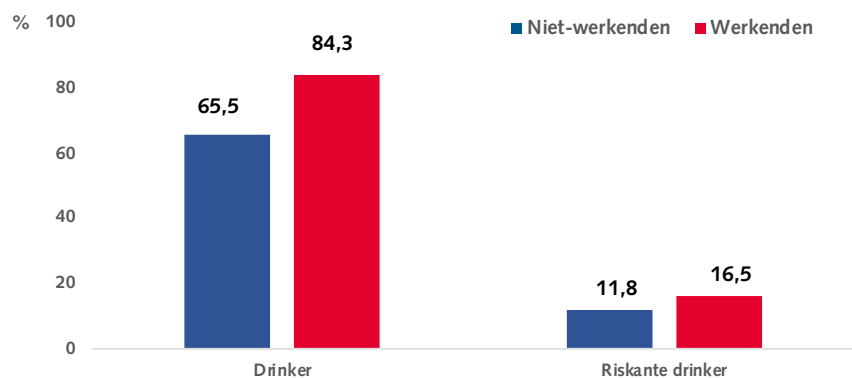
Een alcohol- en drugsvrije werkomgeving verkleint risico's en voorkomt problemen.

Alcohol

Risikant drinken

- Onder **werkenden** zijn er meer mensen die drinken (84,3%) dan onder **mensen die niet werken** (65,5%).
- **Risikant drinken** komt vaker voor onder werkenden dan onder niet-werkenden.

Leeftijd, geslacht en opleiding

- Jongvolwassenen (tot 29 jaar) drinken vaker **risikant** dan oudere leeftijdsgroepen.
- Mannen drinken vaker **risikant** dan vrouwen.
- Werknemers met een hbo of wo opleiding drinken het vaakst **risikant**.

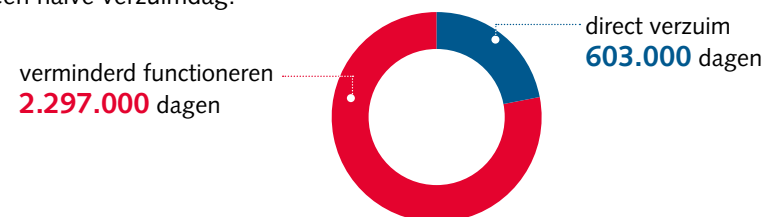
Risikant drinken - wat is dat?

- **Risikante** drinkers drinken zo veel of vaak, dat zij er problemen door ervaren. Bijvoorbeeld omdat zij hun verplichtingen niet na kunnen komen, spijt hebben van hun alcoholgebruik of van anderen het advies krijgen om minder te drinken.

Verzuim door alcoholgebruik

Twee soorten verzuim

Er zijn twee soorten verzuim. Bij **direct verzuim** is iemand ziek en niet in staat zijn werk of andere bezigheden uit te voeren. Een werknemer komt dan niet naar het werk. Bij **verminderd functioneren**, is iemand wel aan het werk, maar wordt het werk of de andere bezigheden minder goed of minder snel gedaan dan normaal. **Totaal verzuim** is de optelsom van deze twee soorten verzuim; een dag verminderd functioneren telt mee als een halve verzuimdag.

Leeftijd, geslacht en opleiding

- Hoe ouder mensen zijn, hoe minder vaak zij **verzuimen** door alcoholgebruik.
- Mannen verzuimen vaker door alcohol dan vrouwen.
- Werknemers met een hbo of wo opleiding verzuimen vaker door alcoholgebruik dan werknemers die basisonderwijs hebben gevolgd of vmbo.

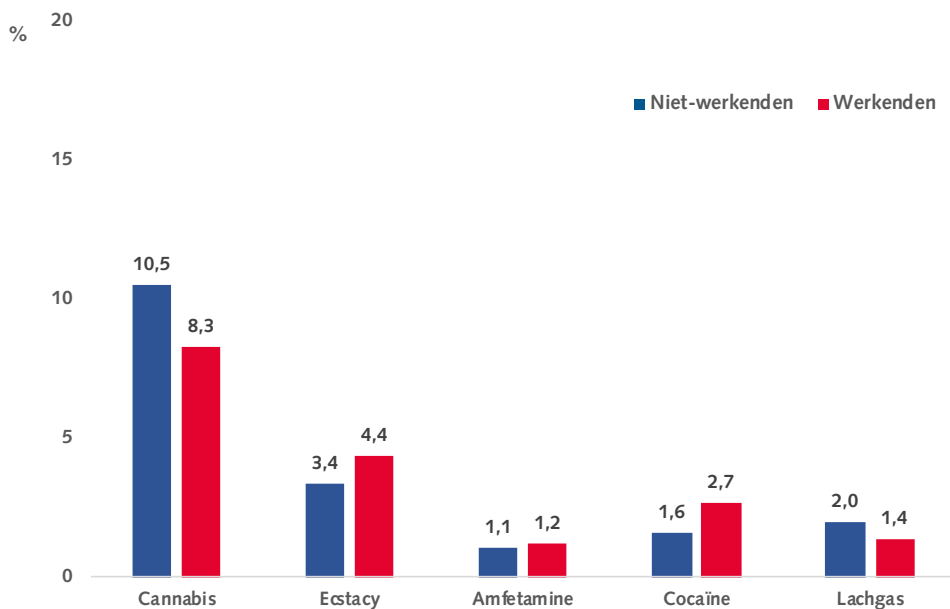
Inzetten op preventie loont

- Van de 2,9 miljoen verzuimdagen per jaar die in totaal gerapporteerd worden, wordt verreweg het grootste deel gerapporteerd door de 16,5% van de werknemers die risikant drinken. Deze groep verzuimt met elkaar **2,1 miljoen dagen per jaar**. Daarom is het advies: zet in op preventie van alcoholgebruik voor de groep die regelmatig te veel alcohol drinkt en hun levenswijze relatief makkelijk aan kan passen. Voor tips zie: <https://www.trimbos.nl/kennis/alcohol-drugs-medicijnen-en-werk/tips-werkgevers/>

Drugs en Medicijnen

Drugsgebruik

- Van de werkenden gebruikt **11,5%** drugs. Onder niet-werkenden is dat 12,5%.
- Cannabis (hasj en wiet) is de meest gebruikte drug onder **werkenden** (8,3%) en niet werkenden (10,5%).
- Vooral het cannabisgebruik is onder **werkenden** lager dan onder niet-werkenden. Het gebruik van cocaïne is juist hoger onder werkenden dan onder niet werkenden.
- Bij de andere middelen zijn de verschillen tussen **werkenden en niet-werkenden** relatief klein.

Verzuim wegens drugsgebruik

Er zijn geen recente cijfers over verzuim wegens drugsgebruik. Wel komen er bij het Trimbos-instituut vaker vragen en signalen binnen van werkgevers over drugs en werk. Dat kan betekenen dat er vaker problemen zijn door drugs op de werkvloer. Maar het kan ook zijn dat werkgevers meer open zijn over dit onderwerp en eerder advies vragen. Uit ouder onderzoek (2016) bleek dat bijna 6% van degenen die drugs gebruikten weleens verzuimden wegens drugsgebruik. Zij deden dat gemiddeld 3 dagen per jaar [3].

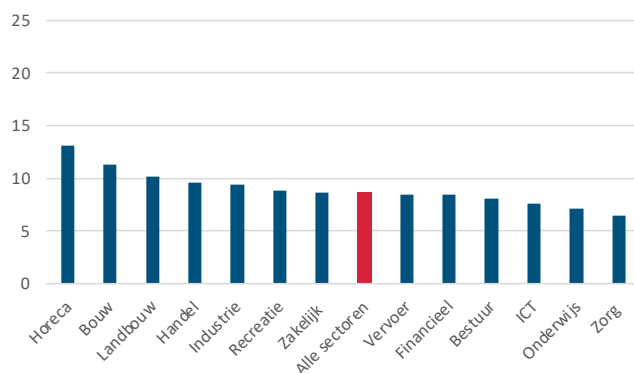
Medicijngebruik en werk

Sommige medicijnen hebben invloed op het functioneren van mensen, ook tijdens het werk. Slaap- en kalmeringsmiddelen kunnen voor sufheid zorgen en ADHD-medicatie kan als bijwerking hebben dat mensen angstig worden, minder honger hebben of slecht kunnen slapen. Van de werkenden gebruikt in 2022 bijna 2 op de honderd mensen ADHD-medicatie (1,8%) en bijna 1 op de zestien werknemers (6,3%) slaapmedicatie. Onder niet-werkenden komt gebruik van ADHD medicatie even vaak voor (2,1%), maar slaapmedicatie wordt vaker gebruikt (16,5%) [2]. Het gebruik van sterke pijnstillers (afgelopen 12 maanden) is onder werkenden lager dan onder niet werkenden (4,5% versus 9,8%).

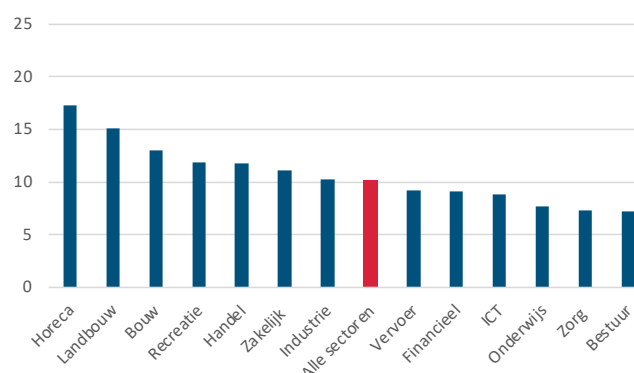
Er is geen recent onderzoek naar medicijngebruik en verzuim als gevolg daarvan onder werkenden.

Zijn er verschillen tussen sectoren?

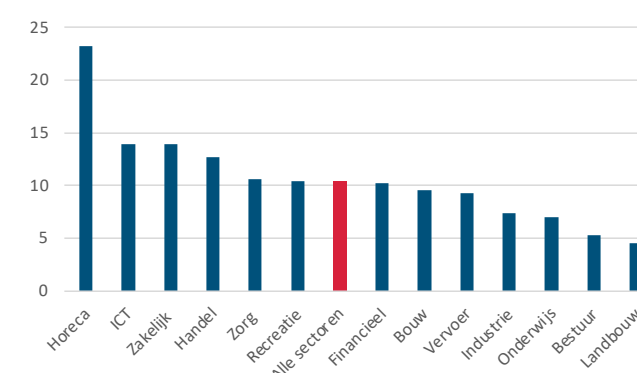
Overmatig drinken

Zwaar drinken

Drugsgebruik

In alle sectoren werken mensen die alcohol en/of drugs gebruiken. In sommige sectoren blijkt het alcohol- en drugsgebruik door werknemers hoger dan in andere. Dat laten cijfers uit onderzoek van TNO en het Trimbos-instituut zien¹.

- **De horeca, de bouw en de landbouw** zijn sectoren waar zwaar en overmatig alcohol gebruik vaker voorkomt dan in andere sectoren.
- Zwaar alcoholgebruik wordt relatief weinig gezien in de **zorg en in de bestuurlijke sector**. Overmatig alcoholgebruik komt het minst voor in de **zorg**.
- Drugsgebruik zie je vaker bij werknemers in de horeca, de ICT en zakelijke dienstverlening.
- In de landbouw liggen de cijfers voor drugsgebruik het laagst.

Arbeidsongevallen

In de bouw rapporteerden **zware drinkers** vaker een arbeidsongeval dan niet-zware drinkers. **Drugsgebruik** hangt samen met arbeidsongevallen binnen de sectoren industrie, handel, horeca en zakelijke dienstverlening. Het is niet duidelijk of alcohol- of drugsgebruik de oorzaak of het gevolg is. Zowel preventief als in de nazorg bij bedrijfsongevallen lijkt aandacht voor alcohol- en drugsgebruik daarom wenselijk.

¹ TNO en het Trimbos-instituut onderzochten op basis van cijfers uit de Gezondheidsenquête en de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (gecombineerde cijfers van de jaren 2015 t/m 2020) in hoeverre er verschillen zijn in middelengebruik onder werknemers uit verschillende sectoren [4]. Hierbij is gekeken naar overmatig drinken (> 14 voor vrouwen, en > 21 voor mannen glazen alcohol per week), zwaar drinken (minimaal 1 keer per week ten minste 4 (vrouwen) of 6 (mannen) glazen alcohol op 1 dag) en enig drugsgebruik in de afgelopen 12 maanden.

Wat kunt u als werkgever doen?

Als werkgever kunt u op verschillende manieren werken aan een **veilige en gezonde werkomgeving**. Zo kunt u werknemers informeren over de risico's van alcohol en drugs, regels afspreken, of begeleiding naar zorg organiseren. Heeft u behoefte aan **meer informatie, voorbeelden en hulpmiddelen**, dan staan hieronder enkele suggesties.

- **ADM-handreiking** voor het opstellen van beleid, en een ADM-format voor hoe u hierover het gesprek aangaat binnen uw bedrijf.
- In de **Toolbox** op de site van het Samenwerkingsverband Vroegsignalering Alcohol, vindt u alle hulpmiddelen voor alcoholbeleid, waaronder de **Wegwijzer Vroegsignalering**.
- Op **VitaalBedrijf.info** krijgt u meer tips voor fitte medewerkers en minder ziekteverzuim.

Een alcohol- en drugsvrije werkomgeving draagt bij aan

- Veiligheid
- Goede werksfeer
- Gezondheid van medewerkers
- Vermindering verzuim
- Minder risico op reputatieschade
- Voorkomen van bijkomende kosten zoals ontslagprocedures

Goed werkgeverschap

Met een ADM-beleid laat u zien zich verantwoordelijk te voelen voor het welzijn en de veiligheid van uw medewerkers.

Met een ADM-beleid werkt u bovendien in overeenstemming met de Arboretgeving.

Over de gebruikte cijfers

- In deze infographic staan de meest recente cijfers over alcohol-, drugs- en medicijngebruik onder Nederlandse werkenden op basis van gegevens van de Aanvullende Module Middelen van de **Leefstijlmonitor 2022** [2].
- Een korte omschrijving van Nederlandse werkenden in dit onderzoek: ongeveer zeven op de tien Nederlanders van 18 tot en met 67 jaar heeft betaald werk voor minstens twaalf uur per week (75%) en gemiddeld 35 uur per week. De gemiddelde werkende is 42 jaar oud en 54% van de werkenden is man, 46% vrouw.
- Alleen significante verschillen tussen groepen worden benoemd. In de analyses is gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht en opleidingsniveau. Deze infographic bevat géén informatie over het moment van gebruik (bijvoorbeeld in het weekend of doordeweeks) of de locatie van gebruik (bijvoorbeeld thuis of op de werkvloer).

Referenties

- 1 de Wit G.A., van Gils P.F., Over E.A.B., et al. Maatschappelijke kosten-baten analyse van beleidsmaatregelen om alcoholgebruik te verminderen. Bilthoven: RIVM, 2018 (herziene versie van RIVM-rapport uit 2016).
- 2 LSM-A Middelen/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM en CBS, 2022.
- 3 LSM-A Middelen/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM en CBS, 2016.
- 4 Hooftman W., Peijen R., Soeter M., Blokland M., & Tuithof M. Alcohol, drugs en werk. Prevalentie en risico's bij werknemers. TNO i.s.m. Trimbos-instituut. 2022.

Colofon

Trimbos-instituut

Auteurs: Marlous Tuijthof, Maddy Blokland en Aukje Sannen

Vormgeving: Canon Nederland N.V.

Publicatie: Oktober 2023

Artikelnummer: INF107